

Klaproos (Papaver)

Er komen in onze natuur 4 papaversoorten voor:

- Bleke klaproos - syn. kleine klaproos (Papaver dubium)
- Grote klaproos (Papaver rhoeas)
- Ruige klaproos (Papaver argemone)
- Slaapbol - syn. opiumpapaver (Papaver somniferum)

De slaapbol is niet echt in onze natuur geïntegreerd, maar komt verwilderd uit tuinen en de landbouw voor.

Eetbaarheid

Van alle genoemde papaversoorten zijn de zaden eetbaar. Van de bleke en grote klapproos zijn met mate de kroonblaadjes eetbaar.

In papaversoorten staan alkaloiden centraal.

- Van de verschillende alkaloiden die de slaapbol bevat is de bekendste de alkaloïde morfine. Morfine is een krachtig verdovende pijnstillert. Vooral het melksap van de slaapbol is rijk aan morfine. Het ingedroogde melksap van de slaapbol is bekend onder de naam opium. Verder is morfine de grondstof voor heroïne.
- Ook de bleke klapproos, grote klapproos en ruige klapproos bevatten alkaloiden. In deze klapproossoorten is de belangrijkste alkaloïde rhoeadine. Rhoeadine heeft een kalmerende werking op het zenuwstelsel en slaapverwekkende eigenschappen.

Niet alleen het melksap maar ook de bladeren en bloemen van klapproossoorten bevatten alkaloiden.

De fytochemie van de zaden is onduidelijk. In de diverse onderzoeken zijn de meningen verdeeld. Sommige wetenschappelijke onderzoeken concluderen dat in de zaden alkaloiden ontbreken. Andere onderzoeken concluderen dat ook in de zaden alkaloiden aanwezig zijn, maar slechts sporadisch.

Uitgezonderd het rijpe zaad is het gehalte aan alkaloiden in alle plantendelen van de slaapbol dusdanig hoog dat andere plantendelen dan het zaad geenszins voor consumptie geschikt zijn. De zaden van de slaapbol zijn culinair bekend onder de naam maanzaad.

Hoewel de rozetbladeren van de bleke klapproos, de grote klapproos en de ruige klapproos in sommige boeken en op websites als eetbaar worden aangeduid bevatten ook zij een behoorlijk gehalte aan alkaloiden. Gekeken naar de plantengestoffen zijn de bladeren dan ook **niet** geschikt als voedingsmiddel. De kroonblaadjes van de bleke en grote klapproos zijn een fraaie eetbare decoratie en oogstbaar vanaf halverwege het voorjaar tot in de zomer. Je kunt ze ook drogen en verwerken in een theemengsel. Gezien het fytotherapeutische gehalte dien je de kroonblaadjes slechts met mate te nuttigen. Het zaad van de bleke klapproos en grote klapproos kan eveneens als maanzaad worden gebruikt.

Ook van de ruige klapproos zijn de bloemblaadjes en het zaad eetbaar. Deze klapproossoort is in onze natuur echter vrij zeldzaam. Deze klapproos oogst je dus beter niet.

Fytotherapie

De kroonblaadjes van de grote en kleine klapproos worden in de natuurgeneeskunde fytotherapeutisch ingezet ter bestrijding van slapeloosheid, als sedativum (rustgevend middel) bij zenuwachtigheid en om spanningsgevoelige, prikkelhoest te verlichten.

Botanische kenmerken bleke, grote en ruige klapproos

De bleke klapproos en grote klapproos kunnen met elkaar kruisen en in dat geval is een zuivere determinatie niet mogelijk.

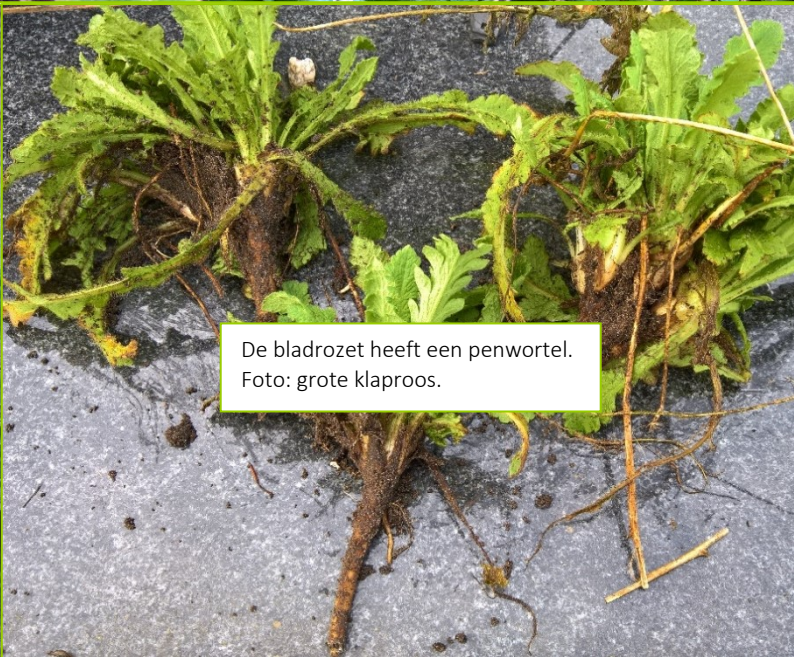
- o Eénjarige planten. De eerste ontwikkelingsfase is de vorming van een wortelrozet met een penwortel. Wanneer de bloeistengel ontkiimt sterven de rozetbladeren gedeeltelijk tot volledig af. De rozetbladeren zijn behaard.

wortelrozet grote klapproos.

Wortelrozet bleke klapproos.

De bladrozet heeft een penwortel.
Foto: grote klapproos.

- Uit de bladrozet ontluikt een rechtopstaande bloeistengel, die vaak al aan de voet vertakt.
- De bladeren zijn veerdelig (het blad is zo goed als tot de hoofdnerf ingesneden en veervormig geordend).
- De stengels bevatten wit tot soms gelig melksap.

De bladeren zijn veerdelig.
Foto: bleke klapproos.

De stengels bevatten wit tot gelig melksap.
Foto: bleke klapproos.

- De bloemknoppen hangen aan de stelen naar beneden. Pas wanneer de bloem ontluikt richten ze zich op.
- De bloemen hebben 2 kelkbladeren. Wanneer de bloemknop zich opent vallen de kelkbladeren eraf.

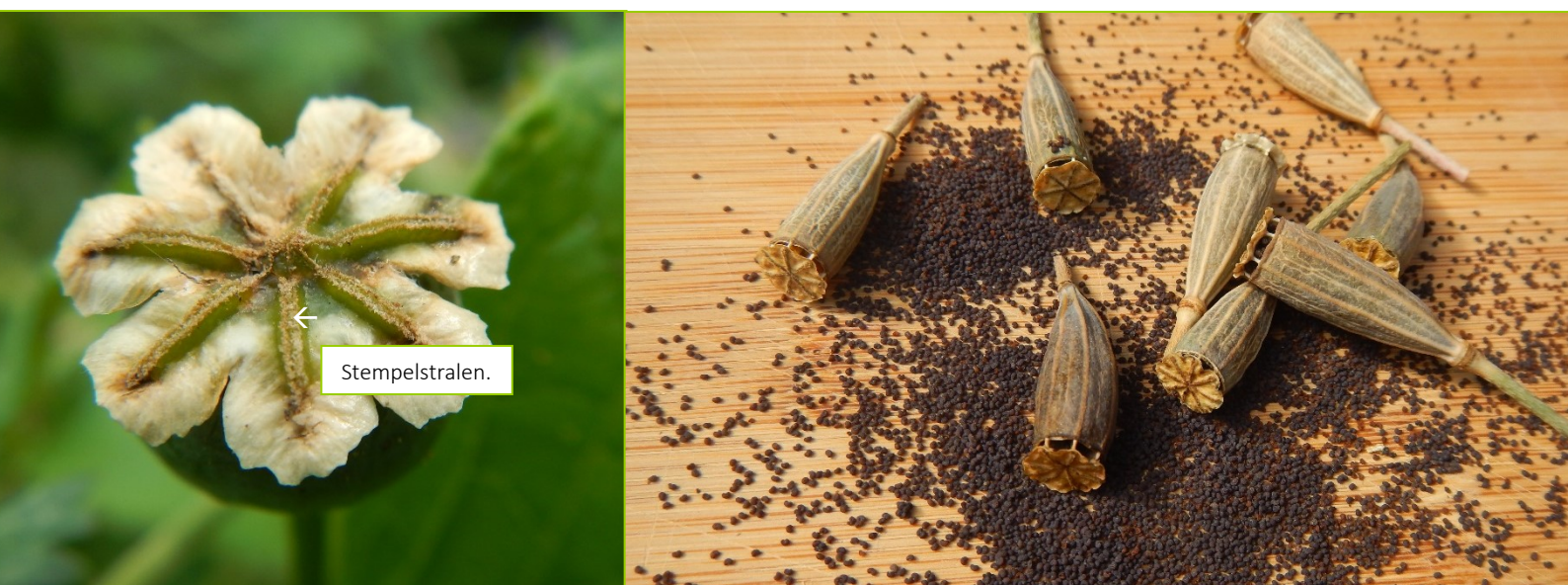
- kroonblaadjes van de bleke klaproos zijn oranjerood en overlappen elkaar. Ook de kroonblaadjes van de grote klaproos overlappen elkaar, maar zij zijn vuurrood en hebben een zwarte vlek aan de voet. Bij de kroonblaadjes vind je het belangrijkste verschil met de ruige klaproos: de kroonblaadjes van de ruige klaproos zijn evenals de grote klaproos vuurrood met vaak met een zwarte vlek aan de voet, maar ze zijn vrij smal en overlappen elkaar niet [foto ontbreekt].

- Klaprozen produceren geen nectar, maar wel rijkelijk stuifmeel en ze worden dan ook druk bezocht door bijen en hommels. Wanneer de insecten het stuifmeel van de meeldraad hebben verzameld laat de meeldraad los. Je kunt dus checken of de bloem is bezocht voor het vergaren van stuifmeel, door naar de positie van de meeldraden te kijken. Het is belangrijk dat je de kroonblaadjes pas plukt nádat de insecten het stuifmeel hebben verzameld. Tijdens het verzamelen van het stuifmeel vindt namelijk de bevruchting plaats. Zonder bevruchting geen zaadvorming en dus maanzaad oogst. Zodra de insecten alle meeldraden hebben bezocht, laten ook de kroonblaadjes los. Je kunt je hand dan eenvoudig onder de bloem vouwen en de kroonblaadjes vallen er spontaan in.

- In het hart van de bloem bevindt zich het vruchtbeginsel. De vruchten zijn langer dan breed. Anders dan bij de meeste bloemen staan de stempels niet op een steeltje (de stijl), maar liggen ze boven op de 'deksel' van het vruchtbeginsel en worden ze stempelstralen genoemd.
- Tijdens de rijping groeit het vruchtbeginsel uit tot een doosvrucht, die in verschillende hokjes met zaad is verdeeld. Wanneer de zaden rijp zijn wordt de 'deksel' opgetild zodat bij elk hokje een opening ontstaat waardoor de zaden de buitenwereld in kunnen tuimelen.

Botanische kenmerken slaapbol

Het onderscheid tussen de slaapbol en de bleke, grote en ruige klaproos is vrij eenvoudig:

- De stengelbladeren van de slaapbol zijn onbehaard, veel stijver dan van de bleke, grote en ruige klaproos en niet groen maar blauwgroen van kleur.
- De vrucht is niet langer dan breed maar bolvormig.